

§ 10

En mer likvärdig skola (SOU 2020:28)

Beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.
3. Därutöver anföras följande:

Att klara skolan är den enskilt viktigaste faktorn för att våra barn ska kunna bygga sig ett gott liv. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få möjlighet att lyckas. Skolan skapar förutsättningar och möjligheter för Stockholms barn och unga. Alla barn i Stockholms skolor ska få en bra kunskapsutveckling som skapar förutsättningar för en bra framtid och möjliggör för dem att göra sina egna livsval oavsett var i staden de bor eller vilken bakgrund de har.

En stor andel av stockholmseleverna har valt fristående skolor. Dessa skolor är därför en viktig del av Stockholms utbildningssektor och bidrar, tillsammans med de kommunala skolorna, till att stärka Stockholm. Alla barn och familjer har egna behov och preferenser som har betydelse för vilken skola de väljer. Vi är stolta över den mångfald av skolor som Stockholm har för att tillgodose detta.

Vad gäller vissa av utredningens förslag och slutsatser har partierna i majoriteten olika ställningstaganden på riksnivå.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat "En mer likvärdig skola" (SOU 2020:28) till utbildningsnämnden för yttrande. Utredningen föreslår att staten bör ta ett större ansvar för skolans likvärdighet, bland annat genom att Skolverket etableras regionalt. Utredningen föreslår vidare att Skolverket får ansvar för ett nationellt skolvalssystem som införs för samtliga huvudmän, utifrån ett antal urvalsprinciper. Kötid som urval föreslås avskaffas. Utredningen föreslår även en rad förändringar av resursfördelning.

Förvaltningen delar utredningens problembild och instämmer i många av förslagen. Vissa av utredningens förslag, inte minst kring urval, skulle kunna bidra till en minskad segregation. Förvaltningen vill betona vikten av en nära uppföljning av de förslag som kan komma att genomföras, i syfte att analysera effekten av förändringarna. Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner tjänsteutlåtandet och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi och styrning, i samverkan med grundskoleavdelningen och avdelningen för utveckling och samordning.

Ärendet har behandlats i samverkan med de fackliga organisationerna den 6 oktober 2020. Ärendet har också behandlats vid funktionshinderrådets sammanträde den 7 oktober 2020.

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår utbildningsnämnden att besluta följande:

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Yrkande

Isabel Smedberg Palmqvist (L), Sophia Granswed Baat m.fl. (M), Richard Åkesson (MP), Claes Nyberg (C) och Christian Carlsson (KD) framlade ett eget gemensamt förslag till beslut enligt nedan och yrkade bifall för detta:

1. Att bifalla förvaltningens förslag till beslut.
2. Att därutöver anföra följande:

Att klara skolan är den enskilt viktigaste faktorn för att våra barn ska kunna bygga sig ett gott liv. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få möjlighet att lyckas. Skolan skapar förutsättningar och möjligheter för Stockholms barn och unga. Alla barn i Stockholms skolor ska få en bra kunskapsutveckling som skapar förutsättningar för en bra framtid och möjliggör för dem att göra sina egna livsval oavsett var i staden de bor eller vilken bakgrund de har.

En stor andel av stockholmseleverna har valt fristående skolor. Dessa skolor är därför en viktig del av Stockholms utbildningssektor och bidrar, tillsammans med de kommunala skolorna, till att stärka Stockholm. Alla barn och familjer har egna behov och preferenser som har betydelse för vilken skola de väljer. Vi är stolta över den mångfald av skolor som Stockholm har för att tillgodose detta.

Vad gäller vissa av utredningens förslag och slutsatser har partierna i majoriteten olika ställningstaganden på riksnivå.

Martin Westmont (SD) lade fram ett eget förslag enligt nedan och yrkade bifall för detta.

1. Att avslå förvaltningens förslag till beslut.

2. Att därutöver anföra följande:

Utredningen föreslår att staten bör ta ett större ansvar för skolans likvärdighet. Det är ingen överdrift att påstå att skolan befinner sig i en djup och allvarlig kris och vi ser med oro på hur många elevers skolresultat halkar efter. Problemen vi ser i många skolor är inte en ekonomisk fråga, det ser vi inte minst genom att skolor som får mer resurser ändå presterar sämre när det kommer till skolresultaten.

Utredningens förslag kring urval och kvotering är något som ej bidrar till en bättre skola utan kommer istället slå negativt på många elevers skolgång. Vi anser att förvaltningen ska ta ett tydligt ställningstagande emot den här sortens förslag då de ej skapar en skola som ser till alla elevers bästa.

Vi stödjer även fortsättningsvis urval som kötid, vårdnadshavarnas önskemål, närhetsprincipen och syskonförtur. Förslag om att vissa elever ska förfördelas över andra, så kallad kvotering är vi negativa till. Förvaltningen ska tydligt ta avstånd från att man bortser från kötid och att vissa elever föreslås ges förtur till skolplatser före andra elever med en längre kötid.

Förvaltningen har redan i dag ett nära samarbete med Skolverket kring skolor med dåliga skolresultat. Dessa skolor har idag en fördelaktig socioekonomisk resursfördelning vilket betyder att man får mer pengar per elev än andra skolor. Resurserna finns för att förbättra skolresultaten, det som krävs är en ny syn på skolverksamheten, inte att flytta elever med dåliga resultat och placera de i klasser med elever där skolresultaten är bättre.

Avslutningsvis saknar vi en konsekvensanalys från förvaltningens sida om genomförda förslag blir verklighet. Har man tagit i beaktande att förslagen kommer drabba väldigt många barn och ungdomars skolgång negativt?

Beslutsgång

Ordföranden yrkade bifall till det gemensamma förslaget från L, M, MP, C och KD.

Ordföranden ställde yrkandena mot varandra och förklarade sig finna att nämnden beslutat i enlighet med ordförandens yrkande.

Reservation

Martin Westmont (SD) reserverade sig mot nämndens beslut till förmån för sitt eget förslag.

Kadir Kasirga (S) m.fl. och Tina Kratz (V) m.fl. reserverade sig mot nämndens beslut till förmån för förvaltningens beslut.

Särskilt uttalande

Kadir Kasirga (S) m.fl. anmälde ett särskilt uttalande enligt nedan:

Den svenska skolan ska vara likvärdig för alla elever oavsett skolform, var i landet man bor och vilken bakgrund man har. Kvaliteten ska vara så hög att kunskapsmålen nås och att skolverksamheten kan ta hänsyn till alla elevers förutsättningar och behov. Likvärdigheten handlar i grunden om att en elevs möjlighet att förverkliga sin potential i skolan inte ska vara beroende av elevens familjebakgrund, var eleven bor eller vilken skola eleven går på.

Så ser inte verkligheten ut idag. Varken i Stockholm eller i resten av landet. Den skolmarknad vi har sedan friskolereformen genomfördes av regeringen Bildt har skapat en djupt segregerad skola där kvalitetsspridningen mellan skolor är mycket stor och där ekonomisk vinst tillåts sättas före kvaliteten på utbildningen.

Valfrihet i grunden något positivt. Men det fria skolvalet har tillsammans med boendesegregationen och explosionen av vinstdrivande friskolor ökat skolsegregationen kraftigt. Elever delas upp utefter socioekonomisk bakgrund och var ifrån ens föräldrar kommer ifrån. Våra städer blir som konsekvens allt mer segregerade. Det här en av våra absolut viktigaste uppgifter som politiker; att bryta de ökande klyftorna i samhället.

Därför är denna utredning välkommen och vi ställer oss i stora drag positiva till förvaltningens remissvar. Vi skulle vilja lyfta några delar av förvaltningens svar som särskilt viktiga att jobba vidare med.

1. Nationellt skolval

Vi delar förvaltningens åsikt om att det finns en risk med att avståndet mellan skolverket som beslutsinstans och den sökande eleven kan bli för stort. Det för med sig att närheten och inflytandet för den enskilde riskerar att minska. Det finns idag ett nationellt antagningssystem för landet alla högskolor- och universitet som fungerar bra – vilket innebär att det borde vara genomförbart även för skolan.

Förvaltningen föreslår istället en modell där ansökan och skolplacering vid samtliga skolor oavsett huvudman ska via elevens hemkommun. Det är ett bra förslag och vi delar

förvaltningens bild av det skull underlätta för både vårdnadshavare, elever och skolverksamheten.

2. Principer för urval

Det behövs ett tydligare regelverk för urvalsgrunderna till skolan. Möjligheten idag är mycket begränsad och det är därför positivt att utredningen föreslår att urvalsgrunderna ska kunna anpassas för att i syftet att aktivt minska skolsegregationen.

Vi delar förvaltningens åsikt om att närhetsprincipen ska vara den överordnade urvalsmetoden samtidigt som vårdnadshavarnas val också ska väga tungt. Vidare tycker vi att det är bra att kötid som urvalsmetod ska tas bort då det är ett av de viktigaste verktygen för friskolor att tidigt selektera elever med högt motiverade vårdnadshavare ofta med en hög utbildningsbakgrund. Det är också bra att förvaltningen påpekar att fristående resursskolor använder kötid som urval och de också borde omfattas av utredningens förslag.

3. Skolspår

Förslaget om skolspår som urvalsmetod ser vi som mycket positivt. Det skulle möjliggöra för elever att få en sammanhållen skolgång F-9 i högre grad, det skulle motverka dränivering på elever från kommunala skolor till friskolor i årskurs 4 och 5 och underlätta för den långsiktiga planeringen av skolstrukturen.

Det ger också förutsättningar för att elevsammansättningarna ska kunna vara mer blandade – något vi vet är positivt både för låg- och högpresterande elever.

4. Resursfördelning

Vi ställer oss positiva till förvaltningens svar gällande en förändrad beräkning av grundbeloppet. Det är absurt att fristående skolor måste kompenseras för att staden har ett lagstadgat ansvar för skolförsörjningen för alla hemkommunselever och därmed får stora investeringskostnader för alla nya skolor som byggs. Varje år åter lokalkostnaderna upp en större del av verksamhetens resurser – en långsiktig lösning för att kompensera för detta utan att samma summa måste anslås friskolorna måste hittas.

Vi delar förvaltningens bild av att det behövs ett utökat statsbidrag baserat på socioekonomiska faktorer och att det är positivt att de riktade bidragen slås ihop till ett generellt

sektorsbidrag. Det skulle underlätta för verksamheterna att ta del av pengarna utan behöva lägga relativt stora summor och flertalet arbetstimmar på administrationen som krävs för att söka bidragen.

5. Insatser för likvärdighet i ett bredare perspektiv

Lärarnas förutsättningar för att möta elever med olika behov och utifrån det kompensatoriska uppdraget ge en god utbildning till elever med störst utmaningar måste stärkas. Vi delar bilden av att utbilda lärare i grundläggande kompetens är viktigt – men skolan behöver också vara fullt finansierad och fler lärare och pedagoger behövs i klassrummen. Kompetensfrågan är väldigt viktig för en ökad likvärdighet och här behöver samtliga parter hjälpas åt, även då ett stort ansvar ligger på staten.

Tina Kratz m.fl. (V) anmälde ett särskilt uttalande enligt nedan: I stor uträkning håller vi med förvaltningen, men först måste vi ändå lyfta det som denna utredning valt att inte ta med.

Trots att vi alla är eniga om att den ökade skolsegregationen och minskande likvärdigheten i skolan är ett allvarligt problem, så har utredningen bakbundits av punkt nio i januariöverenskommelsen, ”regeringen kommer inte att driva eller arbeta vidare med förslag om vinstförbud eller andra förslag med syftet att införa vinstbegränsningar för privata aktörer i välfärden.”

Vänsterpartiet har starkt stöd i forskning när vi hävdar att friskolereformen och det fria skolvalet - i praktiken införandet av en skolmarknad i Sverige - är orsak till mycket av den brist på likvärdigt som vi nu har.

Det fria skolvalet är ett icke-fungerande skolvalssystem som bidrar till att öka segregation och som förstärker den redan befintliga segregation som finns i samhället på grund av den ekonomiska politiken.

OECD:s utbildningschef Andreas Schleicher har sagt att utbildningen i Sverige inte är likvärdig och att segregationen ökar på grund av att utbildning har blivit en handelsvara där föräldrar och elever ses som kunder. Han har vid flertal tillfällen varnat för att gapet mellan elever fortsätter att öka i Sverige. Han har även föreslagit att resurserna styrs om så att skolor i socioekonomiskt utsatta områden får mer stöd. Vänsterpartiet instämmer i kritiken.

Den obegränsade vinstjakten har gjort att pengar som skulle kunnat gå till skolan försvinner ut i vinst och skatteparadis. De vinstdrivande friskolorna i kombination med det fria skolvalet i grundskolan gör att barn från hyreslägenheter och villaområden inte längre möts, ens i skolans klassrum.

Det är märkligt att de borgerliga partierna och Miljöpartiet inte ser det som en majoritet av Sveriges befolkning ser, det största problemet i skolan är att vi som enda land i världen tillåter vinstuttag i verksamhet som bekostas av offentliga medel.

Flera av de förslag som utredningen lägger fram är bra och kommer säkert ha en viss effekt på likvärdigheten i skolan. Vänsterpartiet anser exempelvis att det är bra förslag att gå tillbaka till principen att kommunerna har en större kostnad pga. sitt större ansvar och därför bör ha en större del av skolpengen. Dock är grundfelet i den svenska modellen just skolpengen, vilket gör att friskolor kan alstra enorma vinster, pengar som istället bör stanna kvar inom välfärden. Att Sverige är det enda land som tillåter detta vinstuttag blir vi trötta på att upprepa, men vi gör det för att understryka att vi är unika men tyvärr inte på ett positivt sätt.

Det vi vill ha en gemensamt finansierad och demokratiskt styrd skola där det är behoven som styr resursfördelningen, en skola där eleverna får det stöd och den stimulans som behövs för att ta emot, skaffa och söka kunskap.

Den nuvarande skolfinansieringssystemet med skolpeng måste avskaffas - det skulle öka likvärdigheten i skolan. Kostnaderna för att bedriva undervisning är i stort sett desamma oavsett klassens storlek, vilket leder till att klassernas storlek riskerar växa och personaltätheten minska.

Vi anser även att det är dags att återinföra skolpliktsavdraget. Sveriges mycket generösa regler för offentliga bidrag till privatskolor samtidigt som dessa skolor kan använda bidragen som de vill, medan kommunens skyldighet att erbjuda alla elever utbildning samt en beredskap att ta emot elever från friskolor som går i konkurs. De enskilda huvudmännen har inte samma skyldigheter, syften eller ambitioner som de kommunala skolorna och har därför inte samma kostnader. De privata skolorna blir alltså överkompenserade ekonomiskt medan den kommunala verksamheten tvingas skära ned.

Att komma med likvärdighetsbidrag och liknande reformer kommer inte att leda till en systemförändring. Det är, återigen, enbart att släcka en sätta plåster på ett gapande sår, ett sår som läcker skattepengar.

Marcus Larsson från tankesmedjan Balans har kommit med en rapport där han beskriver om hur kommuner i dag riggar för etablering av fristående skolor, tillsammans med byggbolag och andra. Vi menar att de här frågorna hör ihop. Så länge vi har kvar det fria skolvalet i grundskolan kvarstår problematiken.

Socialdemokraterna lovade i sitt valmanifest att bryta skolsegregationen, det enda sättet att på riktigt bryta den negativa utvecklingen i svenska skolan är att sätta stopp för marknadstänkandet, det har inte i skolan att göra.

Vad PISA visar är att svensk skolpolitik faktiskt är bra på en sak – att låta de ökande samhällsklyftorna återspeglas inom skolan. Det går bättre för elever som har högt utbildade föräldrar med höga inkomster. Det går däremot inte alls lika bra för elever som har tuffare förutsättningar, elever som kommer från hem där föräldrarna i många fall har osäkra deltidsjobb och saknar pengar för att skaffa privat läxhjälp.

Utredningens namn en likvärdig skola bör vara ledstjärnan i det fortsatta arbetet och den evidens som visar på att den svenska skolan idag är fragmentiserad och i högsta grad ojämlik och orättvis bör tas på allvar.

Vi är inte emot de förslag som försöker kompensera de ojämlikheterna som målas upp i underlaget. Som att återgå till principen att kommunerna ska kunna göra avdrag för den merkostnad de har för sitt mer omfattande uppdrag från ersättningen till fristående. De fristående skolkoncernernas vinstuttag tyder med all önskvärd tydlighet att det nuvarande systemet överkompenserar dem. Men man kommer inte undan att den svenska skolan misslyckas med ett av sina mest grundläggande uppdrag; att kompensera för elevernas olika förutsättningar. Skulden hamnar på dem som släppt in vinstintresset i skolan, och när man sett skadeverkningarna inte vill göra något åt det. Istället finns där en önskan om fler fria val och en tro på att marknadens allsmäktiga kraft ska lösa läka den svenska skolan. Tar man inte bort roten till olikvärdigheten så kan man uppfinna hjulet hur många gånger som helst, men man kommer inte på allvar komma till rätta med problemet.